

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 7 Jild 4
2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 7 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент,

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Abduxamidov Islombek

O‘ZBEKISTON AHOLISINING ROSSIYA FEDERATSIYASIDA MEHNAT
MUHOJIRLIGI TARIXI 10-18

Фарманова Гульнара Комилевна

ПОДНЯТИЕ МЕТОДИКИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ НА ОБЩЕМИРОВОЙ
УРОВЕНЬ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ 19-24

Индиаминова Шоира Амриддиновна

РАЗВИТИЕ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВА В САМАРКАНДСКОМ СОГДЕ В ЭПОХУ РАННЕГО
СРЕДНЕВЕКОВЬЯ 25-29

Mirzakhdamova Dildora Zafarovna

XOTIN-QIZLAR BANDLIGINI TA‘MINLASHDA FARG‘ONA VILOYATIDA
IPAKCHILK ORQALI KASANACHILIK VA UY MEHNATINI RIVOJLANTIRISH 30-35

Ismoilova Parvina

TURKISTON MINTAQASIDAGI INSTITUTSIONAL O‘ZGARISHLAR: ROSSIYA KAPITALI UCHUN
KANALLARNING SHAKLLANISHI (19-ASR OXIRI - 20-ASR BOSHLARI) 36-41

Jomurodov Lazizbek Islomovich

O‘ZBEKISTONDA TERI-TANOSIL KASALLIKLARIGA QARSHI KURASH
JARAYONI 42-46

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Назарова Раъно Рустамовна, Нигматуллаева Гульчехра Нуруллаевна

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ, КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩИЕ УСТОЙЧИВОЕ
РАЗВИТИЕ В СФЕРЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ 47-54

Yegamberdiyeva Xurshidaxon Alisherovna

VAGONLARDAN FOYDALANISHNING SIFAT KO‘RSATKICHINI OSHIRISHNI
TADQIQ QILISH 55-61

Mamadaliyev Ulug‘bek

JAHON TURIZMIDA TUROPERATORLIK FAOLIYATINING RIVOJLANISH HOLATI 62-69

Jalilov Arslon Xoshimovich

ТЕМИР YO‘L TRANSPORTINING INNOVASION MUHITDAGI RAQOBATDOSHLIK DARAJASINI
BAHOLASH 70-75

Kamchibekov Farxod Olimjonovich

O‘ZBEKISTON HUDUDLARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA MAXSUS
IQTISODIY HUDUDLAR VA KICHIK SANOAT ZONALARINING ROLI 76-82

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Djurayev Lukmon Narzullaevich

ZAMONAVIY O‘ZBEKISTON JAMIYATIDA YOSHLAR IQTISODIY MADANIYATINING
TRANSFORMATSIYALASHUVI 83-87

<i>Norkulov Ubaydulla Umarovich</i> MAHALLADA JINOYATLARNI ERTA ANIQLASHDA JAMOATCHILIK NAZORATINI KUCHAYTIRISHNING IJTIMOYIY-FALSAFIY MEKANIZMLARI	88-92
<i>Пулатов Шердор Нематёнович</i> ДОКТРИНА ЛЮБВИ АЛИШЕРА НАВАИ И МАХАТМЫ ГАНДИ	93-105
<i>Yusupov Murodali Sunnatovich</i> O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION TIZIMLARNI QO'LLASHNING IJTIMOYIY- FALSAFIY MASALALARI	106-110
<i>Suleymanov Sarvar Sunatullayevich</i> O'ZBEKISTONNING YANGI DAVRGA XOS BO'LGAN MA'NAVIY TEXNOLOGIYALARNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	111-116
<i>Shernazarov Ravshan Avazovich</i> SIYOSIY E'TIQOD: UNING TIZIMI VA FUNKSIYASINING FALSAFIY TAHLILI	117-122
<i>Nasrullayev Ravshanxon Sirojxonovich</i> VATANPARVARLIKNI IJTIMOYIY- MADANIY HODISA SIFATIDA AHAMIYATI.....	123-126
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Matkarimova Salomat Ko'ziyevna</i> ALISHER NAVOIY VA HAYDAR XORAZMIY: MUSHTARAKLIK VA O'ZIGA XOSLIK	127-133
<i>Tairova Maxfuza Abdusattorovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI MAMLAKATSHUNOSLIKKA DOIR RAMZIY VOSITALARNING TARJIMADA QAYTA IFODALANISHI	134-139
<i>Rahimova Maftuna</i> LISONIY BELGI VA ASSOTSIATSIYA	140-143
<i>Umaraliyeva Dildora Taxirjanovna</i> O'ZBEK LATIFALARI, ULARNING TASNIFI VA TO'PLASH BORASIDA OLIB BORILGAN TADQIQOTLAR	144-147
<i>Xursanov Nurislom Iskandarovich</i> O'ZBEK FRAZELOGIK BIRLIKLARINING PRAGMATIK TAHLILI	148-154
<i>Umarov Umidjon Akram o'g'li</i> RAMZ AXRETIPLARINING TASNIFLANISHI VA BADIY TAHLILI	155-159
<i>Облоқулова Шахло Асрор қизи</i> ЗАМОНАВИЙ ЖАҲОН АДАБИЁТИДА ТАОМ ДИСКУРСИ	160-164
<i>Nazarova Lola Maqsadilla qizi</i> KORPUS LINGVISTIKASI: BNC KORPUSINING FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI	165-170
<i>Umarxonova Dilafruz Murotjonovna</i> “MARDLIK” VA “QO'RQOQLIK” KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI	171-175
<i>Yunusova Ganjina Rustamovna</i> NAZMDA YO'L XRONOTOPINING BADIY-ESTETIK XUSUSIYATLARI	176-180
<i>Мусаев Файзулло Оманович</i> АРАБ ДУНЁСИДА “МАСАЛ” ИЛМИНИНГ ВУЖУДГА КЕЛИШИ ВА РИВОЖИ	181-186

<i>Ubaydullayeva Dilafruz Fazliddinovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILIDAGI "ANGER" VA "G'AZAB" ATAMALARINING ETIMOLOGIK VA LEKSIKOGRAFIK TAHLILI	187-192
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> FRAZEOLOGIK BIRLIKLAR KOMPONENTLARI TAHLILI VA ULARNING STRUKTURAVIY MODELLARI	193-196
<i>Masharipova Nargiza Otaxonovna</i> TARIXIY-BADIIY ASARLAR TARJIMASIDA DINIY VA TARIXIY SO'ZLAR TARJIMASI MUAMMOSI	197-201
<i>Икромова Нугина Ойбековна</i> ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА ЗАГЛАВИЯ ЛИТЕРАТУРНОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ	202-207
<i>Najmiddinova Mehriqul Najmiddin qizi</i> NEGATIVLIKNI IFODALOVCHI TEXNIKAGA OID TERMINLARNING QIYOSIY TADQIQI (INGLIZ VA O'ZBEK TILLARI MISOLIDA)	208-213
<i>Eshniyazova Maysara Beknazarovna</i> "NAZMUL JAVOHIR" ASARIDA G'OYAVIY BADIY POETIKA	214-221
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Саидов Ақром Акмалович</i> ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ СИЁСАТИ ҲАМДА УНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	222-230
<i>Raimova Nargiza Doroyevna</i> TIJORAT MAXFIY MA'LUMOTLARINI HIMOYA QILISH: INTELLEKTUAL MULK HUQUQI SOHASIDAGI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	231-237
<i>Умурзақов Жасурбек Қосимжанович</i> КРИПТО-АКТИВЛАР НОҚОНУНИЙ АЙЛАНМАСИ БИЛАН БОҒЛИҚ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	238-242
<i>Nurmatatova Noila Doniyorovna</i> KONSTITUTSIYAVIY SUDLOV ORGANI TOMONIDAN FUQAROLAR VA YURIDIK SHAXSLARNING SHIKOYATINI KO'RIB CHIQUISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	243-248
<i>Muxammadjonov Jasurbek Jaxongir o'g'li</i> FUQAROLARNING TADBIRKORLIK BILAN SHUG'ULLANISH HUQUQINING XALQARO VA MINTAQAVIY HUQUQIY KAFOLATLARI	249-260
<i>Адилбаев Бекбосын Абатбаевич</i> FUQAROLIK-HUQUQIY ВАКИЛЛИК ТУШУНЧАСИ, МОҲИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	261-267
<i>Турсунбоев Сардор Муроджон ўғли</i> ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ТИЗИМИДА ТЕРГОВ ТУЗИЛМАЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	268-275
<i>Mukumov Bobur</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA GERMANIYA FEDERATIV RESPUBLIKASIDA TOVAR BELGILARINI HUQUQIY MUHOFAZA QILISH MASALALARI	276-282
<i>Nabiev Firuz Xamidovich</i> INTELLEKTUAL MULK SOHASIDAGI XALQARO HUQUQIY NORMLARNI O'ZBEKISTON	

RESPUBLIKASI QONUNCHILIGIGA IMPLEMENTATSIYA QILISHDA “MOSLASHUVCHANLIK” KONTSEPTSIYASINING O’RNI	283-289
<i>Калимбетов Ерназар</i> ГРАЖДАНСКИЕ ПРАВА В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ПОНЯТИЕ, ВИДЫ И СОДЕРЖАНИЕ В КОНТЕКСТЕ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ	290-297
<i>Ibrohimov Azimjon Abdumotamin o'g'li</i> KORPORATSIYANI AMALDA BOSHQARUVCHI SHAHSLAR JAVOBGARLIGI	298-306
<i>Ходжаева Ширин</i> ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ РИСКОВ, СВЯЗАННЫХ С ПРЕДДОГОВОРНЫМИ ОТНОШЕНИЯМИ	307-317
<i>Маматкулов Камолiddин Галабаевич</i> ТАҚИҚЛАНГАН ЭКИНЛАРНИ ЕТИШТИРИШ БИЛАН БОҒЛИҚ ЖИНОЯТЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШДА ИСБОТЛАНУВЧИ ҲОЛАТЛАР ВА УЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ	318-323
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Nazarova Ra'no Sidiq qizi</i> HUQUQBUZARLIKKA MOYIL BO'LGAN BOLALARDA O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	324-329
<i>Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna</i> UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTAB O'QITUVCHISI KASB STANDARTINING MAZMUN TAHLILI	330-341
<i>Hamidova Laylo Kamildjonovna</i> OLIV PEDAGOGIK TA'LIMDA ARALASH O'QITISH MODELLARIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	342-346
<i>Ajiniyazova Sholpan Saparniyazovna, Uteniyazov Karimbay Kuanishbaevich</i> MAKTABDA KIMYOVIY MASALALARNI ECHISH BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI TASHKIL ETISH SHAKILLARI	347-357
<i>Rasulova Dilafruzxon Sharobiddin qizi</i> GLOBAL PEDAGOGIK SAVODXONLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TALABALAR KOMPETENSIYASIGA METODIK YONDASHUVLAR	358-363
<i>Kenjaboyev Sharifjon Shuxrat o'g'li</i> INDIVIDUAL-KABIY RIVOJLANISH – PEDAGOGLIK KASBI TARBIYASINING AJRALMAS QISMI SIFATIDA	364-369
<i>Jalilov Umidjon Jahongirovich</i> OG'IR ATLETIKA MASHQLARINING AMALGA OSHIRISH USLUBIYATI	370-375
<i>Najmiddinova Gulnora Najmiddin qizi</i> OLIV TA'LIM TIZIMIDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MEKANIZMLARI	376-381

Received: 30 June 2024
Accepted: 5 July 2024
Published: 15 July 2024

Article / Original Paper

THE CONCEPT, ESSENCE AND SPECIFIC FEATURES OF CIVIL LEGAL REPRESENTATION

Adilbaev Bekbosin Abatbaevich

Karakalpak state named after Berdak university doctoral student
bekbosinadilbaev221@gmail.com

Abstract. This article describes the concept of civil-legal representation, methods of protection of the rights and freedoms of individuals, the direct creation, modification and voiding of civil rights and obligations towards the authorized person.

Key words: Power of attorney, representation, right of protection, institution of representation, guardian.

ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ВАКИЛЛИК ТУШУНЧАСИ, МОҲИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Адилбаев Бекбосын Абатбаевич

Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети докторанти

Аннотация. Ушбу мақолада фуқаролик-ҳуқуқий вакиллик тушунчаси, шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳимоя қилиш усуллари, ваколат берувчига нисбатан фуқаролик ҳуқуқ ва мажбуриятларини бевосита вужудга келтириши, ўзгартириши ва бекор масалалари ёритилган.

Калит сўзлар: Ишончнома, вакиллик, ҳимоя қилиш ҳуқуқи, вакиллик институти, васий.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I7Y2024N41>

Кириш. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 54-моддасида шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари давлат томонидан кафолатланиши айтилган, яъни қонунчилигимизнинг энг асосий вазифаларидан бири ҳам айнан шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилиш, уларнинг дахлсизлигини кафолатлашдир. Фуқаролик қонун ҳужжатлари ҳам шахсларнинг субъектив ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, уларнинг фуқаролик ҳуқуқий муносабатларда тенглиги ва ўз ҳуқуқларини амалга оширишда ҳеч қандай тўсиқларсиз, эркин ҳаракат қилишни таъминлаш билан бир қаторда, барча шахсларнинг ҳолатидан қатъий назар ҳуқуқ лаёқатига эга эканлигини этироф этади, яъни шахслар айрим субъектив ва объектив сабаблар билан ўз ҳуқуқларини ўзи амалга ошира олмасалар бошқа шахслар ёрдамида, яъни ўз вакиллари орқали бу ҳуқуқларини амалга ошириши мумкин. Ҳуқуқ нормаларининг энг асосий вазифаларидан бири жамиятдаги шахслар ўртасидаги ҳуқуқий муносабатларни тартибга солиш, ундаги иштирокчиларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини белгилаш, уларнинг субъектив ҳуқуқларини ҳимоя қилиш

ҳисобланар экан бундай вазифани амалга оширишда фуқаролик ҳуқуқининг, айниқса, ундаги вакиллик институтининг ўрни аҳамиятлидир.

Шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилиш ва уларни тўсиқларсиз амалга оширишда фуқаролик ҳуқуқининг, айниқса, ундаги вакиллик институтининг ўрни ва аҳамияти катта ҳисобланади. Чунки вакиллик институти қуйидаги муҳим вазифаларни амалга оширади:

- субъектларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини ўз вақтида амалга оширилишини таъминлайди;

- шахсларнинг ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини амалга оширишга ёрдамлашади;

- шахсларнинг қонуний ҳуқуқ ва эркинликлари бузилишининг олдини олади;

- субъектлар ўртасида ўзаро ҳуқуқий муносабатларининг барқарорлигини таъминлаш ва бошқа вазифаларни бажариши билан жамият тараққиётида муҳим ҳисобланади.

Давлатнинг энг муҳим вазифа – халқчил, адолатпарвар жамиятни вужудга келтириш. Бу жамият пойдеворини, энг аввало, бой ва бадавлат, меҳнат қадрини биладиган, маънавий соғлом ҳамда маданий савияси баланд минглаб ва миллионлаб оилалар ташкил этади. Албатта, бунда биринчи галда оиланинг, унда тарбияланадиган ёш авлоднинг комил инсон бўлиши, жамиятда ўзининг муносиб ўрнини топиши, ақлий ва манан етук бўлиб тарбияланиши муҳим ҳисобланади. Айнан шу боис мустақиллигимизнинг илк давридан бошлаб ёш авлод тарбияси, оиланинг мустаҳкамлиги, ижтимоий ва ҳуқуқий ҳимояга муҳтож шахсларнинг манфаатларини ҳимоя этишга қаратилган бир қатор ислоҳатлар амалга оширилди ва уларнинг ҳуқуқий асослари яратилди.

Вакиллик инсоният ривожланиши тарихининг барча даврларида муайян шаклда ривожланиб келган, айниқса қадимги Миср, Чин, Юнон ва Рим давлатларида савдо ва хунармандчилик фаолиятида ундан кенг фойдаланилган. Қадимги Римда топшириқ шартномаси бир тараф (мандант) топшириқ бериши ва иккинчи томон (мандатарий) топшириқни бажаришни ўз зиммасига олишдан иборат бўлган. Топшириқ предмети сифатида юридик ҳаракатлар ҳам, фактик тусдаги хизматлар ҳам эътироф этилган[1, 245с]. Вакиллик кейинчалик ХВИИ-ХИХ асрларга келиб анча такомиллаштирилди ва орада ўтган даврлардаги айрим ўзгаришлар билан ҳуқуқий жиҳатдан ҳозирги кундаги шаклга келтирилди. Вакиллик сўзининг ўзи (инглиз. репрезентативон) - бир шахс ўзида мавжуд бўлган ваколат асосида бошқа шахс номидан, унинг учун бевосита ҳуқуқларни вужудга келтириш (ўзгартириш, тугатиш) йўли билан ҳаракат қиладиган муносабатдир[2, 784с]. Юридик энциклопедияларида вакилликка қуйидагича таъриф берилган: вакиллик деганда, бир шахс - вакил томонидан иккинчи шахс - ваколат берувчи номидан ва унинг манфаатларини кўзлаган ҳолда, ўз ваколатлари доирасида битим ва бошқа юридик ҳаракатларни амалга ошириш тушунилади[3, 173с].

Адабиётлар таҳлили ва методология. Демак, вакиллик Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 129- моддасига мувофиқ, ишончномага, қонунга, суд қарорига ёки вакил қилинган давлат органининг ҳужжатига асосланган ваколат билан бир шахс (вакил) томонидан бошқа шахс (ваколат берувчи) номидан тузилган битим ваколат берувчига нисбатан фуқаролик ҳуқуқ ва мажбуриятларини бевосита вужудга келтириши, ўзгартириши ва бекор қилиши ҳисобланади. Вакиллик тушунчаси ҳақида

олимларнинг қарашларини таҳлил етсак, уларнинг деярли бир хил позицияда эканлигини кўриш мумкин. Масалан, И.Б.Зокиров вакиллик бир шахснинг иккинчи шахс номидан юридик ҳаракатларни амалга оширишидир, деб таъкидлайди[3, 173с]. Айрим юридик адабиётларда эса вакиллик вакилни ваколат берувчи шахс билан боғлайдиган ҳуқуқий муносабат эканлиги кўрсатилади[4, 345с]. Ўз навбатида, бир қанча рус олимлари ҳам вакиллик тушунчасига тўхталиб, қуйидаги фикрларни билдириб ўтган, жумладан А.П.Сергеева ва Ю.К.Толстойларнинг фикрича, вакиллик деганда – бир шахснинг, яъни вакил томонидан унга берилган ваколатлар доирасида битим ва бошқа юридик ҳаракатларни ваколат берувчи номидан ва унинг манфаатларини кўзлаб амалга оширилиш тушунилади[5, 322-23с]. Л.Ю. Грудцына ва А.А.Спекторлар эса “вакиллик бир шахснинг иккинчи шахс номидан юридик ҳаракатларни амалга оширишидаги ҳуқуқий муносабат ҳисобланади, яъни ваколат берувчи номидан ишончномага, қонунга ёки давлат органи ёки маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органининг ҳужжатларига асосланиб битимлар тузиш ва унга нисбатан бевосита фуқаролик ҳуқуқ ва мажбуриятларини вужудга келтириш, ўзгартириш ва бекор қилиш эканлиги”ни таъкидлашади[6, 222с]. Яна бир рус цивилист олими М.Ф. Лукъяненконинг фикрича, вакиллик бир шахснинг бошқа шахсни алмаштириши ёки унинг манфаатларини кўзловчи муносабатлардан фарқ қилади. Юридик ҳаракатларни амалга ошириш мустақил хоҳиш, ирода бўлиб, ваколат берувчининг хоҳиш, иродасини такрорламайдиган юридик ҳаракатларни ифодалайди[7, 2с]. Айрим олимлар эса ўз асарларида кўпроқ вакилликнинг мазмун-моҳиятига тўхталиб, уни вакилнинг юридик ҳаракатларни амалга ошириши ва унинг ваколат берувчи фойдасига бир ёки бир неча битимларни тузиши билан боғлиқ мажбуриятлар юклашида намоён бўлишни айтиб ўтишади[8, 203с]. Демак, вакиллик қонуний асосга кўра вакилнинг ваколат берувчи манфаатини кўзлаб, унга нисбатан фуқаролик ҳуқуқ ва мажбуриятларини бевосита вужудга келтириши, ўзгартириши ва бекор қилишга қаратилган ҳаракати ҳисобланади.

Фикримизча, вакилликка берилган юқоридаги фикр-мулоҳазалар ва қонунда кўрсатилган тушунча ҳам муайян даражада тўлиқ вакилликнинг моҳиятини ёритиб бера олмайдек кўринади. Чунки, ФКнинг 129-моддасининг мазмунидан келиб чиқсак, вакилликни амалга оширишда вакилга нисбатан ҳеч қандай юридик оқибат келиб чиқмайди, яъни унда ҳуқуқ ва мажбурият ҳамда ундан келиб чиқадиган жавобгарлик ҳам бўлмайди. Масалан, А. ўз вакили Б. орқали ўз мол-мулкни С. га ижарага берадиган бўлса, бу муносабатлардан келиб чиқадиган ҳуқуқ ва мажбуриятлар А. ва С. ўртасида бўлади, ижара ҳақини олиш, уни тасарруф этиш ҳуқуқи ёки мулкдаги камчиликларни бартараф этиш мажбуриятлари А. га нисбатан вужудга келади. Бунда вакил Б. да бундай ҳуқуқ ва мажбуриятлар, ундан келиб чиқадиган жавобгарлик бўлмайди. Аммо агар шахс 14 ёшга тўлмаган ёки муомалага лаёқатсиз бўлса, унга нисбатан васийлик белгиланади. Васий барча муносабатларда ўз васийлиги осидаги шахслар номидан ҳаракат қилади ва нафақат уларга нисбатан ҳуқуқ ва мажбуриятларни вужудга келтиради, ўзгартиради, бекор қилади, балки амалда уларни шахсан ўзи амалга оширади ва улардан келиб чиқадиган оқибатлар учун ҳам шахсан ўзи жавоб беради. Бундан кўриниб турибдики, ФКнинг 129-моддасида вакилликнинг тўлиқ мазмун-моҳияти ёритилиб берилмаган. Бинобарин, қонунчиликда берилган таъриф вакилликнинг ҳар қандай шаклига универсал тарзда мос келиши керак. Шунини инобатга

олган ҳолда ФКнинг 129-моддаси 1-қисми қўйидаги таҳрирда ифодаланса, мақсадга мувофиқ бўларди, яъни “вакиллик ишончномага, қонунга, суд қарорига ёки вакил қилинган давлат органининг ҳужжатиغا асосланган ваколат билан бир шахс (вакил) томонидан бошқа шахс (ваколат берувчи) номидан тузилган битим натижасида ваколат берувчига нисбатан фуқаролик ҳуқуқ ва мажбуриятларини бевосита вужудга келтириш, ўзгартириш ва бекор қилишдир ёки шахсга нисбатан вужудга келган фуқаролик ҳуқуқ ва мажбуриятларини бажаришда юридик ёрдамни амалга оширишдир”.

ЎЗР ФКнинг 129-моддасининг мазмунидан келиб чиқиб вакиллик қўйидаги асослар, яъни:

- 1) Ишончномага;
- 2) Қонунга;
- 3) Суд қарорига

4) Давлат органининг ҳужжатиغا кўра вужудга келади, яъни, вакиллик биринчидан юридик факт асосида, иккинчидан юридик фактнинг содир бўлишига олиб келган сабаб натижасида, яъни, муайян объектив зарурият асосида вужудга келиши мумкин. Бу ҳолатлар бир бирига узвий боғлиқ бўлиб, бири иккинчисини тўлдирган ҳолда вакилликнинг вужудга келиш асосини ташкил килади.

Вакиллик қонунчиликда назарда тутилган асосларга кўра вужудга келган ҳолда, қўйидаги шахслар ўртасида амалга оширилади:

- жисмоний шахснинг жисмоний шахсга ёки юридик шахсга нисбатан вакиллиги;
- юридик шахснинг жисмоний шахсга ёки юридик шахсга нисбатан вакиллиги;
- давлатнинг жисмоний шахсга ёки юридик шахсга нисбатан вакиллиги.

Бу вакилликнинг мазмун-моҳияти, амалга оширилиши усули, шакли, унинг турларга бўлинишида ва вакиллик субъектларининг ҳуқуқий мақомини белгилашда катта аҳамият касб этади. Шунинг учун вакиллик институтининг энг муҳим жиҳатларидан бири - унинг субъектлари ҳисобланиб, улар ваколат берувчи – бу ҳар қандай шахс, айни вақтда давлат ҳам бўлиши мумкин. Аммо айрим адабиётларда ваколат берувчи тараф сифатида фақат юридик шахслар ва фуқаролар кўрсатиб ўтилган[9, 213с]. Лекин фикримизча, давлат ҳам ваколат берувчи тараф бўлиши мумкин. Масалан, давлат шартнома асосида маълум бир шахсларга давлат улуши бўлган акциядорлик жамиятларининг директорлар кенгашида давлат манфаатларини ифода этиш учун ўз вакилини тайинлаши мумкин ёки айрим ҳолларда фуқаролик муносабатларда давлат номидан махсус вакил қилинган юридик шахслар ҳам иштирок этиши назарда тутилган. Вакил – бу фақат муомалага лаёқатли шахслар бўлиши мумкин. Қонунчиликда вакил бўлиши тақиқланган шахслар бундан мустасно. Лекин давлатнинг вакил бўлиши мумкин ёки мумкин эмаслиги ҳақида қонунчиликда муайян қоида белгиланмаган. Учинчи шахслар - фуқаролар, юридик шахслар ва давлат бўлиши мумкин.

Муҳокама. Е.А.Суханов вакилликнинг қўлланилиши ҳуқуқларни амалга ошириш ва мажбуриятларни бажариш усули сифатида юридик ва фактик тартибдаги сабаблар билан изоҳланишини ва бу биринчи, юридик сабаб - тўлиқ муомала лаёқатига эга бўлмаслик, муомала лаёқатининг чекланганлиги ва қонунда назарда тутилган асосларга кўра, муомалага лаёқатсиз деб топилганлик, иккинчи, фактик сабаб - касаллик, юридик саводсизлик, билимсизлик, ваколат берилган ёки мажбурият

юкланган шахсларнинг ҳуқуқларни шахсан амалга ошириш ёки мажбуриятларни бажаришни хоҳламаслиги, юридик шахс органининг амалга оширадиган ишлари миқдорининг кўплиги, шахсларга махсус билимларнинг етишмаслиги сингари ҳолатлар эканлигини таъкидлайди[10, 542с].

Албатта, ҳар қандай шахс субъектив ва объектив сабаблардан келиб чиққан ҳолда вакилликдан фойдаланиши мумкин. Аммо қонунчилик вакилликнинг қўлланилиши доирасини белгилайди, яъни ЎзР ФКнинг 129 –моддасида биринчидан, ўз характериға кўра, фақат шахсан тузилиши мумкин бўлган битимлар, иккинчидан, қонунларда назарда тутилган бошқа битимлар вакил орқали тузишға йўл қўйилмаслиги кўрсатилган. Аммо бу ҳолат ҳам қонунчиликда аниқ тарзда тушунтирилмаган ва фақат умумий тарзда кенг ва мавҳумлик ҳолатида кўрсатиб ўтилган. Масалан, қонунчиликка эътибор берсак, никоҳ шартномаси ёки васиятнома шахснинг фақат шахсан ўзи тузиши лозимлиги ва вакил орқали тузилишиға йўл қўйилмаслиги кўрсатилган. Лекин бошқа шартномаларда ёки шахснинг ўзи билан боғлиқ битимларда вакил орқали тузилишиға йўл қўйилмаслик ҳолати аниқ тарзда ёзиб қўйилмаган. Аммо қонунчиликда шундай шартномалар борки, улар вакил орқали тузилмаса-да, уларда васиятномадаги сингари аниқ тарзда фақат шахсан тузилиши кераклиги ёзилмаса-да, амалий ва назарий жиҳатдан шахснинг ўзи иштирок этиши керак бўлади. Масалан, Ўзбекистон Республикаси ФКнинг 530-моддасиға кўра, умрбод таъминлаш шарти билан уй-жой (уйнинг бир қисми)ни, квартирани бошқа шахсға бериш шартномасиға мувофиқ, бир тараф (олувчи) ёши ёки соғлиғи туфайли меҳнатға лаёқатсиз бўлган бошқа тараф (бошқа шахсға берувчи)ни натура ҳолида (уй-жой бериш, овқатлантириш, парваришлаш ва зарур ёрдам кўрсатиш тарзида) умрбод моддий таъминлаш мажбуриятини олади. Бошқа шахсға берувчи эса олувчиға уй-жой (уйнинг бир қисми)ни, квартирани мулк қилиб бериш мажбуриятини олади. Шартномада кўриниб турганидек, унда вакил иштироки мумкин эмаслиги кўрсатилмаса-да, лекин мантиқан олиб қараганда, шартнома шартлари уй-жой (уйнинг бир қисми)ни, квартирани мулк қилиб берувчининг шахсан ўзига қаратилган бўлиши ва мажбуриятлар фақат унга нисбатан амалға оширилиши керак, яъни мазкур шартнома таъминот олувчининг шахси билан боғлиқ ҳисобланади[11, 253с].

Натижа. Бундан ташқари, ФКнинг 976-модда оммавий танловни ташкил этиш ёки 981-моддасидаги мукофотни тўлаш мажбуриятиға қарайдиган бўлсак, бунда шахс танловда ўзи иштирок этиши керак, яъни вакил орқали қатнаша олмайди, сабаби ундаги шартларни бажариб танловда ғолиб чиқиш шахснинг интеллектуал қобилиятидан келиб чиқиб амалға оширилади ва бу энг асосий шартлардан бири сифатида ҳам кўрсатилиши мумкин. Шу билан бирға, яна бир масала қонунчиликда ёритилмаган, яъни ФКнинг 129-моддасида вакил орқали тузилиши мумкин бўлмаган битимларнинг тусини императив тарзда белгилайди, лекин қонунчиликда шундай шартномалар ҳам борки, уларни вакил орқали амалға ошириш мумкин ёки мумкин эмаслиги томонларнинг келишувига кўра амалға оширилади. Бу шундай шартномаларки, иккинчи томон шартномани вакил орқали эмас, балки шахсан ўзи амалға оширишини белгилаб қўйиш ҳуқуқиға эға бўлади, бундан кўзланган мақсад шартнома мажбуриятларининг ўз вақтида, тўлиқ ва лозим даражада, сифатли бажарилишини таъминлаш ҳисобланади. Лекин барча шартномаларда ҳам бу қоида

тадбиқ қилинмайди. Сабаби, бу ҳолат иккинчи тарафнинг ҳуқуқлари бузилишига олиб келади. Шунинг учун қонун чиқарувчи фақат айрим турдаги шартномаларнинг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда, бундай шартномаларни белгилаб ўтган. Бунга яққол мисол сифатида, ФКнинг 694-моддасидаги илмий-текшириш, тажриба-конструкторлик ва технология ишлари пудрат шартномасида пудратчи илмий текширишларни шахсан ўзи олиб бориши шартлигини кўрсатиш билан бирга, агар илмий-текшириш ишлари пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, у буюртмачининг розилиги билан шартномани бажаришга учинчи шахсларни жалб қилишга ҳақли эканлиги кўрсатилади. ФКнинг 704-моддасига мувофиқ, ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасини бажаришда шартномада бошқа кўрсатмалар бўлмаса, ижрочи шартномада назарда тутилган хизмат (хизматлар)ни шахсан ўзи кўрсатиши шарт. Бу юқоридаги ҳолатлардан келиб чиқиб айтганда, агар буюртмачи хизмат кўрсатувчи иккинчи томондан мажбуриятни шахсан ўзи бажаришини талаб этса, хизмат кўрсатувчи фақат ўзи бажаришга мажбур бўлади, агар томонлар келишсалар, у ҳолда хизмат кўрсатувчи ўз вакили орқали ҳам мажбуриятларни бажариши мумкин. Фикримизча, айти шундай битимларнинг доираси белгиланиб, қонунчиликда ўз аксини топса мақсадга мувофиқ бўлар эди. [12, 253с]

Хулоса. Демак, юқоридагилардан келиб чиқиб айтадиган бўлсак, назаримизда, вакилликдан фойдаланишда қуйидагиларни ҳисобга олиш лозим:

- шартнома тузилгунча амалга ошириладиган вакиллик, бунда никоҳ шартномаси ёки васиятномадан ташқари деярли барча битимлар вакил орқали тузилиши мумкин;

- шартнома тузилганидан кейин, уни ижро қилишга қаратилган вакиллик, бунда барча шартномалар вакил орқали ижро этилиши мумкин (Аммо ЎзР ФКнинг 241-моддаси 2-қисмидаги шахсий тусдаги мажбуриятлар бундан мустоснадир). Лекин қонунчиликка эътибор берсак, шундай шартномалар борки, улар вакил орқали тузилса да, аммо ижрода шахснинг шахсан ўзи иштирок этиши лозим бўлади. Масалан, Ўзбекистон Республикаси ФКнинг 530-моддасида кўрсатилган умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (уйнинг бир қисми)ни, квартирани бошқа шахсга бериш шартномаси, бунда шартномадаги берувчи томон ёши, соғлиги туфайли шартномани ўз вакили орқали тузиши мумкин. Аммо унинг ижросидаги овқатлантириш, парваришлаш ва зарур ёрдам кўрсатиш, умрбод моддий таъминлаш сингари шартлар фақат берувчига нисбатан амалга оширилади.

Демак, юқорида билдирилган фикр-мулоҳазалардан келиб чиқиб вакилликнинг қуйидагича ўзига хос хусусиятларини кўрсатиб ўтишимиз мумкин:

1) вакиллик муносабатларининг субъектлари ҳар қандай шахс бўлиши мумкин;

2) вакилликдан келиб чиқадиган муносабатларда учдан ортиқ тарафлар иштирок этади;

3) вакиллик институти муносабатлари инсонийлик, ўзаро ёрдам, фуқаролик муносабатларда барчанинг тенг иштирокини таъминлаш ғояларига асосланади;

4) вакиллик ҳақ эвазига ҳам, текинга ҳам амалга оширилиши мумкин;

5) вакиллик фуқаролик, оила, хўжалик, маъмурий ҳуқуқий муносабатларни ўзида жамлаган;

6) вакиллик институти мавжудлигининг асоси бўлган ваколатлар ҳуқуқий ҳужжатлар ва шартномалар билан аниқ тарзда белгиланади;

7) вакилликнинг вужудга келиши ва бекор бўлиши ҳар хил объектив ва субъектив юридик фактларга боғлиқ ҳисобланади;

вакиллик институти шахсларга фуқаролик ҳуқуқ ва мажбуриятларини амалга оширишдаги юридик ёрдамнинг ҳуқуқий асосидир.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Римское право. Под ред. Новицкий И. БИзд. 6-е, стереотипное.- М., 1997.-245с.
2. Чет тиллари луғати. – М.:1964. - 784 б.
3. Зокиров И.Б. Фуқаролик ҳуқуқи.Иқисм.Тошкент.:2006. -б 173.
4. Муаллифлар жамоаси. Ўзбекистон Республикаси фуқаролик кодексига шарҳ I-жилд.- Ташкент:Vektor-press,2010.-б 345.
5. Гражданское право. Учебник. – М.: 2005 .-с 322-23 .
6. Грудцина Л.Ю., Спектор А.А. «Справочник по гражданскому праву отадоя».Феникс.2007.- с 222.
7. Лукьяненко М.Ф. Гражданское право Российской Федерации. Общая часть:Учебное пособие. 2-с изд;перераб .и доп. -Тюмень: издательство Тюменского государственного университета. 2004. - с 182.
8. Постатейный комментарий и гражданскому кодексу Российской Федерации.частям первой, второй, третьей./ под ред. Т.Е.Абовой., М.М.Богуславского., А.Ю.Кабалкина.,А.Г.Лисицына- Светланова; ин-т государства и права РАН.-М.:Юрайт-издат,2008- с 203.
9. Рузиев Р.Дж. Топилдиев В.Р. Фуқаролик ҳуқуқи.Умумий қисм.-Тошкент.: 2011. 213.- б.
10. Гражданское право в 4-х томах. Том I общая часть учебник 3-е издание, переработанное и дополненное. / Отв. Ред.- Е.А.Суханов. – М.: Волтерс Клувер, 2008. - с 542.
11. Муаллифлар жамоаси. Ўзбекистон Республикаси фуқаролик кодексига шарҳ. II-жилд.-Ташкент.: Vaktria press.2013.-б 253.
12. Муаллифлар жамоаси. Ўзбекистон Республикаси фуқаролик кодексига шарҳ. II-жилд.-Ташкент.: Vaktria press.2013.-б 253.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 7 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).